

YEREL KAMUSAL TELEVİZYON YAYINCILIĞI SELÇUK ÜNİVERSİTESİ TELEVİZYONU ÖRNEĞİ

Vedat ÇAKIR*

ÖZET

Türkiye’de 1990’lı yıllarda televizyon yayıncılığında olan ulusal boyuttaki gelişmeler yerel radyo ve televizyon kanallarına da bir örnek teşkil etmiş, öncelikle yerel radyo kanalları daha sonra da yerel televizyon kanalları kısa sürede çoğalmıştır. Özünde özel girişim mantığı olan yayıncılık alanına tamamen farklı bir amaç için örgütlenen üniversitelerin de girmesi beraberinde bir çok sorunu getirmiştir. Bu makalede Selçuk Üniversitesinin tecrübelerinden hareketle, yerel kamu yayıncılığının sorunları anlatılmaktadır. Ayrıca, radyo-televizyon yayını yapan ve yapmayı plânlayan üniversiteler için uygulanabilirliği olan bir radyo-televizyon örgüt modeli önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon Örgütleri, Üniversite Televizyonları

ABSTRACT

The developments on television broadcasting which have taken place in Turkey in the 1990s at national level, have also constituted examples for local radio and television stations as well. At first, the number of local radio stations increased rapidly, then local television followed. The university broadcasters, which were organized with entirely different objectives in aim than the notion of private enterprise broadcasters, encountered on their entrance various problems. In this paper, the problems of local public broadcasting have been studied on the Selçuk University experience. In addition, an organizational model is proposed which should be applicable for actual or planned university broadcasters.

Keywords: Television Organizations, University Televisions.

Giriş

Türkiye’de 1990’lı yıllarda radyo ve televizyon yayıncılığında yaşanan ulusal boyuttaki gelişmeler yerel radyo ve televizyon kanallarına da bir örnek teşkil etmiş, ulusal ve yerel televizyon kanalları kısa sürede çoğalmıştır. Bugün ülkemizde; 24 ulusal, 16 bölgesel, 220 yerel lisans başvurusu yapmış televizyon istasyonu, 36 ulusal, 101 bölgesel, 961 yerel lisans başvurusu yapmış radyo istasyonu bulunmaktadır (<http://www.rtuk.org.tr/yyaykur.htm>).

Televizyon yayıncılığının ilk yıllarında televizyon yönetiminin kendine özgü yönetim ve örgüt yapısı bulunmadığı için yöneticiler radyo yönetiminden geliyordu ve diğer çalışanlar da radyo kökenliydi (Hillard, 1989:2). Özel yayıncılığın ilk yıllarında ise, özellikle ulusal radyo ve televizyonlar TRT’den yetişmiş personel transfer ederek yayınlarını sürdürmüşlerdir. Geçen 10 yıl içerisinde İletişim Fakültelerinden mezun olanlar kısmen de olsa TRT’den gelenleri takviye etmeye başlamışlardır (Tokgöz, 2001: 29).

Sektörün yetişmiş nitelikli eleman ihtiyacı bulunduğu bir gerçektir. Mevcut durumda, sektör, iletişim eğitimi almamış personeli istihdam etmek zorunda kalabilmekte ve bu yapılanma, özellikle yerel radyo ve televizyonlarda ciddi

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

sıkıntılara yol açabilmektedir. İletişim fakültesi mezunlarının bu medya kuruluşlarında daha fazla istihdam edilmesi ile yukarıda söz edilen sorun büyük oranda çözülecektir. Ancak, bu kuruluşlar, iletişim fakültesi mezunlarının teorik bilgilerini yeterli bulmakla beraber, uygulama anlamında sektörün gerisinde olduklarından şikayet etmektedirler. Talepler, uygulamayı bilen elemanlara yöneliktir. Bu da iletişim fakültelerinin teorik eğitimin yanı sıra radyo ve televizyon ile uygulamalı eğitim yapmalarını zorunlu kılmaktadır.

Bu düşünceyle, başta Fırat Üniversitesi olmak üzere, Selçuk Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi gibi bazı üniversiteler 1990'lı yıllarda yayıncılık alanında yaşanan özelleşmeyi müteakip yerel kamusal yayıncılığa başlamışlardır. Özünde özel girişim mantığı olan yayıncılık alanına tamamen farklı bir amaç için örgütlenen üniversitelerin de girmesi beraberinde bir çok sorunu getirmiştir.

Bu makale, üniversitelerin yayıncılık alanına girmelerinin doğruluğunu ya da yanlışlığını tartışmak amacıyla değildir. Temel amaç, Selçuk Üniversitesinin tecrübelerinden hareketle, üniversite televizyonlarının sorunlarını ortaya koyma ve bu sorunlara çözüm üretecek bir tartışma zemini sağlamaktır. Çalışma, diğer yandan, radyo-televizyon yayını yapan ve yapmayı planlayan üniversiteler için uygulanabilirliği olan bir radyo-televizyon örgüt modeli önerme amacı da taşımaktadır.

1. Konuya İlişkin Yasal Çalışmalar

Üniversitelerin radyo televizyon yayını yapmasıyla ilgili yasal düzenleme sorunu, özel yayıncılığın başlangıcından bu yana çeşitli aşamalar geçirerek sürmüştür. Yasal düzenleme gerçekleştirilmediği için radyo veya televizyon yayını yapan üniversiteler, RTÜK ile yasal sorunlar yaşamışlardır. Özellikle radyo televizyon bölümü bulunan üniversitelerin, eğitim amaçlı olarak yayın yapmaları yönündeki istekler farklı platformlarda sürekli dile getirilmiştir. Bu çabalar, 3984 Sayılı Radyo Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Yasada değişiklik yapılması amacıyla bir taslak hazırlanırken, yasa hazırlayıcılarına ve milletvekillerine ulaştırılmıştır. Böylece uzun yıllar üniversitelerin radyo ve televizyon yayını yapması yönündeki yasal engel, 15 Mayıs 2002 tarihinde, 4756 Sayılı Yasa'nın 10. Maddesi ile kaldırılmıştır. Bu madde, 3984 Sayılı Yasa'nın 24. Maddesi'ni değiştirmiştir.

Üniversitelerin yasayla verilen yayın iznini ne şekilde kullanacağını düzenleyecek olan yönetmelik RTÜK tarafından, iletişim fakültelerinin görüşleri de alınarak hazırlanma aşamasındadır.

Radyo televizyon bölümü bulunan iletişim fakültelerine yerel bazda frekans tahsis edilmesini öngören yasa maddesinin yeni metni şu şekildedir (Resmi Gazete, 21.05.2002):

"MADDE 24. – (Değişik: 15/05/2002 – 4756/10) Türkiye'de ulusal, bölgesel ve yerel çapta TV kanal ve radyo frekans plânları ile radyo ve televizyon yayınlarına esas olan frekans bantları ile ilgili çalışmalar yapma yetkisi, 2813 sayılı Telsiz Kanunu uyarınca Telekomünikasyon Kurumuna aittir. Telekomünikasyon Kurumu, 2813 sayılı Telsiz

Yerel Kamusal Televizyon Yayıncılığı Selçuk Üniversitesi Televizyonu Örneği

Kanununa uygun olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu, Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak hazırlayacağı ulusal, bölgesel ve yerel çaptaki plânları Haberleşme Yüksek Kurulunun onayına sunar. Haberleşme Yüksek Kurulu, hazırlanan plânu aynen onaylayabileceği gibi lüzum gördüğü değişikliklerin yapılmasını talep edebilir. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna ait radyo ve televizyonlar ile Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Meteoroloji Radyosu, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Polis Radyosuna ulusal, bölgesel ve yerel, radyo-televizyon bölümleri bulunan iletişim fakültelerine yerel bazda frekanslar ve kanallar ücretsiz olarak tahsis edilir...”

Mevcut yasa maddesi iletişim fakültelerine yayın iznini bu şekilde düzenlerken, RTÜK Hukuk Kurulu kararına göre, iletişim fakültelerine verilen bu yayın izni kablo ve uydu yayıncılığını kapsamamaktadır.

2. Selçuk Üniversitesi Televizyonu (ÜNTV)

Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde televizyona yönelik ilk çalışmalar 1994 yılında bazı teknik cihazların alınması ile başlamıştır. Ancak televizyonla ilgili ciddi altyapının hazırlanması 1997 yılında yapılan ihaleyle gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl Radyo Televizyon ve Sinema bölümüne öğrenci alınmış ve bir yandan televizyonun altyapısı hazırlanırken, bir yandan da, yayında ve yapımda görevlendirilecek öğrenciler yetiştirilmiştir. Teknik altyapının kurulmasının ardından 1998 yılı Mayıs ayından itibaren test yayınına geçilmiştir. Bu süre içinde teknik cihazların ayarları yapılmış, vericilerin sağlıklı çalışması için değişikliklere gidilmiştir. Aynı zamanda televizyonda görev alan öğrencilerin eğitim süreci tamamlanmıştır. Üniversite Televizyonu (ÜNTV), 29 Haziran 1998 tarihinde programlı yayına geçmiş, 7 Ekim 1998 tarihinde dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in de katıldığı bir törenle, resmi olarak açılmıştır. ÜNTV bu tarihten itibaren yayını kesintisiz olarak sürdürmekte ve teknolojik olarak her yıl kendini yenilemeye devam etmektedir.

ÜNTV'nin İletişim Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencileri dışında personeli bulunmamakta ve öğretim elemanlarının gözetiminde öğrenciler görev yapmaktadır. İletişim Fakültesi'nin Radyo Televizyon Bölümü öğrencileri, teknik ve yayın ekibinde, Gazetecilik Bölümü öğrencileri ise ağırlıklı olarak haber merkezinde çalışmaktadır. Televizyonda çalışan öğrenciler zamanla değişmekte, yeni öğrencilerin uygulama yapmasına imkân verilmektedir. ÜNTV, sabah saat 8.00 ile gece 24.00 arasında 16 saat yayın yapmaktadır. Yayın süresinin önemli bir kısmını haber ve haber programlar doldurmaktadır. Gündüz kuşağı, sabah ve öğleden sonra canlı yayınlanan kuşak programlarından, çizgi film, belgesel ve sinema filmlerinden oluşmaktadır. Haber sonrası kuşağında ise kurum içi yapımlar ağırlıktadır. Haber programlarının yanı sıra, müzik eğlence türü yapımlar, kültür sanat programları,

tartışma, açık oturum ve konuklu programlar akşam kuşağında yayınlanmaktadır.

ÜNTV yayın ilkelerini, ulusal ve uluslar arası alanda oluşmuş yasa, kural, teamül ve meslek kodlarından yola çıkarak belirlemiştir. Televizyon yayıncılığı konusunda belirlenmiş yasal zorunluluklara uyulduğu gibi, zorunluluk gerektirmeyen, ancak mesleğin saygınlığı ve televizyonculuğu güvenilirliği için gönüllü olarak uygulanması gereken meslek ilkelerine de titizlikle uyulmaktadır. Ayrıca doğrudan televizyon yayıncılığıyla ilgili olmamasına rağmen, gazetecilik mesleğiyle ilgili olan ve meslek kuruluşlarınca belirlenen kural, hak ve sorumluluklar bildireleri, ÜNTV tarafından da benimsenmiştir.

ÜNTV kamu yayıncılığı gereği, haberlerinde, valilik ve bağlı kuruluşların kamuoyuna duyurulmasını istediği konulara ağırlık vermekte, halkın eğitimi, halk sağlığı ve kamuoyunun genel konularda bilinçlendirilmesine yönelik eğitici programları ağırlıklı olarak yayınlamaktadır. Bu yayın anlayışı çerçevesinde deprem yardım kampanyaları, çocuk esirgeme kurumu gibi kurumların destek ve bağış kampanyaları gibi birçok organizasyon ÜNTV tarafından desteklenmiş ve başarıya ulaşmıştır.

ÜNTV'nin yayın, haber ve programcılıktaki temel amacı, öğrencilere yönelik eğitimidir. Bu amaçla yayın, yapım ve haber merkezinde öğrencilere hem teorik hem de uygulamalı televizyonculuk eğitimi vermekte, televizyonculukla ilgili teorik temeller her türlü popüler endişeden uzak bir şekilde ve bir laboratuvar hassasiyetiyle uygulanmaktadır. Bu uygulama esnasında öğrenci eğitiminden kaynaklanan bazı hataların olabileceği de baştan kabul edilmiştir.

3. Uygulamada Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Yerel kamusal yayıncılığın sorunları uygulama farklılıklarından dolayı üniversiteden üniversiteye bazı değişiklikler gösteriyor olsa da, Selçuk Üniversitesi Radyo ve Televizyonu örneğinden yola çıkılarak saptanan sorunlar tüm üniversite televizyonlarının ortak sorunlarıdır. Bu sorunların odak noktasını ise, mevzuat yetersizliğine bağlı olarak; ekonomik sorunlar, personel ile ilgili sorunlar ve örgütsel sorunlar oluşturmaktadır.

3.1. Yasal Sorunlar

Uygulamada yaşanan en büyük sorun hiç şüphesiz, eğitim amacıyla kurulmuş ve tüm örgüt yapısı eğitime göre düzenlenmiş olan üniversitelerin tamamen yabancı bir alan olan yayıncılık alanına girmiş olmalarıdır. 4756 sayılı Yasa'nın 10. Maddesi ile üniversitelere yayın izni verilmişse de, söz konusu yayının yapılabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmamıştır. Üniversitelerin yasayla verilen yayın iznini ne şekilde kullanacağını düzenleyecek olan yönetmelik RTÜK tarafından, iletişim fakültelerinin görüşleri de alınarak hazırlanma aşamasındadır.

Mevcut durumda üniversitelerin örgüt, personel ve ekonomik yapılarının televizyon dünyasının baş döndürücü hızıyla baş edecek durumda değildir. Uygulama esnasında öğrenci eğitiminden kaynaklanan bazı hataların olabileceği ön kabulü bazı basit hatalar için geçerli olabilirse de, uygulamada görmezden

gelinmeyecek çok daha önemli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda üniversitelerin yasayla verilen yayın iznini ne şekilde kullanılacağını düzenleyecek olan ve RTÜK tarafından hazırlanacak yönetmeliğin mümkün olan en kısa sürede çıkarılması gerekmektedir. Buna bağlı olarak, söz konusu yayının yapılabilmesi için gerekli personel ve bütçenin nasıl ve nereden bulunacağı açıklığa kavuşturulmalıdır.

3.2. Ekonomik Sorunlar

Uygulamada yaşanan önemli sorunlardan bir diğeri de, televizyon yayıncılığının son derece pahalı ve sürekli harcama gerektiren bir iş olmasıdır. Günümüz şartlarında yayın yapmak amacıyla kurulacak bir üniversite televizyonunun maliyeti yapılacak yayının süresi, içeriği gibi pek çok değişkene bağımlı olmakla birlikte 1.5 – 2 Trilyon TL. civarındadır. Diğer yandan televizyon kurmak için bir defaya mahsus bütçe bulmak sorunu çözmekte, yayının sürekliliğinin sağlanması için düzenli harcamalar yapılması gerekmektedir. Ancak, tamamen eğitim amacıyla örgütlenen, bütçesi ve tüm harcama kalemleri eğitime göre düzenlenmiş olan üniversitelerin yayıncılık için bütçesi ve harcama kalemi bulunmamaktadır.

Öte yandan üniversitelerin bütçeleri haricinde kendilerine kaynak sağlamak ve farklı alanlarda harcamalar yapabilmek için kurmuş oldukları vakıfların faaliyet alanının kısıtlanmış olması da sorunun bir başka boyutudur. Mevcut durumda reklam alabilmek ve karşılığında fatura kesebilmek için döner sermaye işletmelerinden yararlanılmaktadır. Ancak, mevzuat yetersizliği, reklam alımı için reklam peşinde koşacak personelin olmaması, şehirde yayın yapan diğer yayın kuruluşlarının tepkisinin alınabileceği endişesi gibi nedenlerden dolayı ÜNTV'nin reklam geliri yok denilecek kadar azdır.

Sorunun çözümüne yönelik olarak, başta üniversitelerin bütçeleri hazırlanırken yayıncılığın gerekliliklerine uygun harcama kalemlerinin de eklenmesi gerekmektedir. Öte yandan düzenlenecek yönetmelikte reklam alınıp alınmayacağı da açıklığa kavuşturulmalıdır. Böylece TRT modelindeki gibi direk destekleme ve reklam gelirleri ile sorun çözülebilir.

3.3. Personel İle İlgili Sorunlar

Uygulamada yaşanan bir diğer sorun da personel ile ilgilidir. ÜNTV genel yönetiminin yanı sıra, haber, program ve teknik gibi işlevsel birimlerin yöneticilikleri İletişim Fakültesi öğretim elemanları tarafından yürütülmektedir. Yani televizyon yöneticilerinin asıl işi televizyon yayıncılığı değil, akademisyenliktir ve televizyon yayıncılığı ek bir görev olarak yapılmaktadır. Ancak, uygulamada televizyon yayıncılığının getirdiği olağanüstü sorumluluk ve mesai kavramı asıl işin önüne geçmiş, akademisyenliği ciddi ölçüde sekteye uğratmıştır. Bu duruma televizyonda çalışan öğretim elemanlarının maddi ve manevi yönden tatmin edilememesi de eklenince, yasal yönden herhangi bir yükümlülükleri olmayan öğretim elemanları televizyondan uzaklaşmaya başlamışlardır.

Personel konusunun bir diğer boyutu da televizyonun alt birim çalışanları ile ilgilidir. Yukarıda da belirtildiği gibi, ÜNTV'nin İletişim Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencileri dışında personeli bulunmamakta ve öğretim elemanlarının gözetiminde öğrenciler görev yapmaktadır. İletişim Fakültesi'nin Radyo Televizyon Bölümü öğrencileri, teknik ve yayın ekibinde, Gazetecilik Bölümü öğrencileri ise ağırlıklı olarak haber merkezinde çalışmaktadırlar. Televizyonda çalışan öğrenciler sürekli değişmekte, yeni öğrencilerin uygulama yapmasına imkân verilmektedir. Televizyonun çekirdek bir ekibinin bulunmaması ve sürekli öğrenciyle çalışılması da önemli bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü öğrencinin asıl işi de televizyon yayıncılığı değildir. Girmek zorunda olduğu dersleri, çalışmak zorunda olduğu sınavları vardır. Çekirdek bir ekibin olmaması ve yayının öğrenciye bağımlı olması demek, özellikle sınav zamanlarında ve tatillerde yayının aksamaması anlamına gelmektedir.

Ayrıca, uygulama imkânından daha fazla öğrenciyi yararlandırmak adına televizyon ekibinin sürekli değişmesi ve henüz öğrenme aşamasındaki öğrencilerle yayının sürdürülmesi de yayınlarda nicelik ve nitelik açısından arzulan kaliteye ulaşamamasına neden olmaktadır. Her ne kadar öğrenci eğitiminden kaynaklanan bazı hataların olabileceği baştan kabul edilmişse de, uygulamada çok daha ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar karşısında öğrencinin hiçbir sorumluluğu olmamakla birlikte, yapılan tüm hatalar antenden bütün şehre yansımakta ve izleyiciler tarafından üniversiteye mal edilmektedir.

Çözüm olarak, uzaktan eğitim derslerinin çekimi ile görevli Anadolu Üniversitesi, Televizyon ile Eğitim-Öğretim ve Araştırma Merkezi örneğinde olduğu gibi, işi sadece yayıncılık olan ve akademik kaygısı bulunmayan idari uzman kadrosunda çekirdek bir ekibin görevlendirilmesi gerekmektedir. Öğrenciler de bu ekibin içerisinde asıl çalışan olarak değil, stajyer olarak yer almalıdır. Çünkü söz konusu yayın her ne kadar eğitim amacıyla yapılıyor olsa da, üniversite adıyla belirli bir kitleye yapılmaktadır. Böylece nitelik ve nicelik açısından yayınlarda belirli bir kalite sağlanabileceği gibi, öğrencinin olmadığı sınav, tatil gibi zamanlarda yayının devamlılığı sağlanabilir. Böylesi bir çekirdek ekip için asgari 30 kişilik idari uzman kadrosuna ihtiyaç vardır.

3.4. Örgütsel Sorunlar

Bütün yayın kuruluşlarında olduğu gibi üniversite televizyonlarında da örgüt yapısının herhangi bir aşamasında verilen işi en iyi, hızlı ve ekonomik bir şekilde sonuçlandırmak bir zorunluluktur. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, örgüt yapısı tamamen eğitim üzerine düzenlenmiş üniversitelerin tamamıyla yabancı bir alan olan yayıncılık alanına girmiş olmaları, söz konusu zorunlulukların yerine getirilmesi bakımından sorun oluşturmaktadır.

ÜNTV, kurulduğu günden bu yana İletişim Fakültesi çatısı altında Dekanlığa bağlı olarak yayını sürdürmektedir. ÜNTV örgüt yapısında uygulama birimlerinden sorumlu Dekan Yardımcısına bağlı bir Genel Yayın Koordinatörünün altında diğer televizyon örgütlerinde de olduğu gibi Haber, Program ve Teknik Müdürlükler yer almaktadır. Muhasebe, satın alma, ulaştırma, temizlik gibi lojistik amaçlı hizmetleri içeren İşletme Müdürlüğü ise,

televizyon yönetiminden bağımsız, Dekanlığa bağlı olarak Fakülte Sekreteri tarafından yürütülmektedir. Kısaca özetlenen mevcut örgüt yapısı uygulamada ciddi sorunlara neden olmaktadır. Çünkü televizyondan sorumlu yöneticilerin sorumluluklarına denk yetkileri yoktur.

Buraya kadar anlatılan sorunlardan mevzuat yetersizliği, ekonomik sorunlar ve personel ile ilgili sorunların çözümü sadece üniversitelere bağlı değildir. Bu sorunlar başta RTÜK, YÖK ve Maliye Bakanlığı olmak üzere ilgili diğer kuruluşların ortak çalışmasıyla çözülebilir. Ancak, uygulamada ağır bürokrasiye neden olan örgütlenme sorunu üniversitelerin kendi bünyesinde çözülebilir.

4. Yerel Kamu Yayıncılığı İçin Bir Radyo-Televizyon Örgüt Modeli Önerisi

Örgüt; belirli amaç, ya da amaçları ortak çaba harcayarak gerçekleştirmek için bir araya gelen ve her birinin görev, sorumluluk ve yetkileri bulunan kişi ve gruplar arasındaki ilişkilerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Sürgit, 1997: 7). Örgütlenme ise, örgüt yapısının oluşturulması ile ilgili eylemler dizisini veya bir süreci ifade eder. Söz konusu süreç; örgütün kuruluşunu gerektiren amaçların gerçekleşmesi için yapılması zorunlu faaliyetleri anlamlı ve etkin şekilde gruplandırmak, bu grupları belirli örgüt kademe ve mevkileri haline getirmek ve bu mevkilere gerekli nitelikte ve sayıda personeli atamak evrelerini kapsar (Şimşek, 1999:137).

Televizyon yayıncılığı sektörel anlamda diğer iş kolları ile karşılaştırıldığında, örgütlenme yapıları itibariyle birbirleriyle paralellik göstermeyen ender alanlardandır. Yani bir çok iş kolunda örgütlenme modelleri birbirine yakınken, yayıncılık alanında durum farklıdır. Bunun en önemli nedenleri de her yayın kuruluşunun farklı yayın prototipi, yönetim ve ekonomik anlayışına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır (Aydın, 2000:110-111).

Televizyon istasyonlarının örgüt yapıları birbirlerinden farklılıklar göstermesine rağmen hemen hepsinde ortak olan işlevsel dört ana bölüm vardır. Bunlar; genel yönetim, teknik, program ve satış (reklam) bölümleridir. Bu bölümler ticari televizyon istasyonları için olduğu kadar, kamusal televizyon istasyonları için de geçerlidir (Head ve Sterling, 1990:184). Bu ayrıma aslında programın bir türü olan haber bölümü de eklenmelidir. Haber yayıncılığının gerektirdiği olağanüstü sorumluluk, bu ayrımı zorunlu hâle getirmektedir.

Buraya kadar anlatılanlardan ve ÜNTV örneğinden yola çıkılarak uygulamada yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerilen örgüt modelinde işlevsel birimleri bir arada toplamak amacıyla radyo ve televizyon bir arada değerlendirilmiştir. Medya Uygulama Merkezi adıyla önerilen model, "Selçuk Üniversitesi Yeniden Yapılanma ve Norm Kadro Projesi" kapsamında Milli Produktivite Merkezine de sunulmuştur. Medya Uygulama Merkezinin işlevsel örgüt şeması Şekil 1'de gösterilmektedir.

Vedat ÇAKIR

Yerel Kamusal Televizyon Yayıncılığı Selçuk Üniversitesi Televizyonu Örneği

Şekil 1’de sunulan Medya Uygulama Merkezi (MUM) İletişim Fakültesi Dekanına bağlı MUM Koordinatörü tarafından yönetilmektedir. Ancak, MUM Koordinatörünün Dekanla ilişkisi, uygulamada yaşanan bürokratik engellerin aşılması için Tıp Fakülteleri örneğindeki Dekan-Başhekim ilişkisi örneğindeki gibi olmalıdır. Yani, MUM yöneticileri akademik hayatlarında Dekanlığa bağlı iken, uygulama ile ilgili işlerde özerk olmalıdır.

MUM Koordinatörüne bağlı olarak; Televizyon Koordinatörlüğü, Radyo Müdürlüğü, Teknik Müdürlük ve İşletme Müdürlüğü adı altında 4 birim bulunmaktadır. Radyo, teknik ve işletme birimleri müdürlük seviyesinde düzenlenirken, bünyesinde haber, yapım ve yayın müdürlüklerini barındıran televizyon, koordinatörlük seviyesinde düzenlenmiştir. Güncel uygulamalarda televizyon örgütlerinde genel yönetime bağlı olan teknik ve işletme birimleri, MUM örgüt yapısında televizyonla beraber radyo da bulunduğu için genel televizyon yönetimi yerine MUM yönetimine bağlanmışlardır.

İşletme birimi direk radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili olmayıp; muhasebe, satın alma, defter tutma gibi mali yükümlülüklerin yanı sıra, genel büro yönetimi, ulaştırma, güvenlik, temizlik ve kafeterya hizmetleri gibi idari hizmetleri kapsamaktadır. Unutulmamalıdır ki, etkisiz işletme kuruluşun çalışmasını durdurur.

Teknik birim; radyo ve televizyonun ölçü-bakım, RF ve bilgi-işlem hizmetlerini kapsamaktadır. Teknik birime bağlı ölçü-bakım teknisyenleri kısaca; radyo ve televizyonda bulunan arızalı cihazların tamiri, rutin cihaz bakımları, yeni alınan cihazların kurulumu gibi hizmetleri yürütmektedirler. RF (Radio Frequency) teknisyenleri, yayın yapılan bölgeye yayının sağlıklı bir şekilde ulaşması için link, verici ve antenlerin ayarlarından, bakım ve onarımından sorumludur. Bilgi-işlem teknisyenleri ise, radyo ve televizyon yayıncılığında kullanılan tüm bilgisayarların teknik ve yazılım donanımlarından sorumludurlar.

Radyo Müdürüne bağlı olarak düzenlenen radyonun alt birimlerinde program yapımı ve sunumu ile görevli yapımcı-sunucuların yanı sıra, kuruluşun müzik politikasına yön veren müzik yönetmeni yer almaktadır.

Televizyon; haber, yapım ve yayın müdürlüklerinin bağlı olduğu Televizyon Koordinatörüne bağlanmıştır. Haber biriminde editöryal sistem benimsenmiş ve editörler konularına göre; ulusal, yerel, üniversite ve spor olmak üzere ayrılmışlardır. Haber bölümünde editörlerin yanı sıra, haber yapmak ve yazmakla görevli muhabirler, haber sunmakla görevli spikerler yer almaktadır. Ayrıca, haberin beklemeyeceği ve aktüalitesi gerekçesiyle haber kameramanları ve kurgucuları program biriminden ayrı olarak düzenlenmiştir.

Yapım biriminde program yapımı ile görevli yapımcı, yönetmen ve sunucuların yanı sıra, bir çok yayın işletmesinde teknik birim altında düzenlenen kameramanlar, kurgucular, ışık ve ses teknisyenleri yer almaktadır. Söz konusu birimler sürekli yapımlarda görev aldıkları için sevk ve idare kolaylığı açısından böyle bir uygulama tercih edilmiştir.

Yayın birimi ise, bir bütün olarak yayının devamlılığında sorumludur. Bu amaçla, bünyesinde yayının devamlılığını sağlamakla görevli yayın operatörlerinin yanı sıra, yayın planlama ve arşiv birimlerini barındırmaktadır.

Vedat ÇAKIR

Buraya kadar kısaca özetlenen MUM örgüt modelinde zaman satışı ile görevli reklam birimine yer verilmemiştir. Bunun başlıca nedeni, RTÜK tarafından düzenlenecek olan yönetmelikte reklama izin verilip verilmeyeceğinin belirsiz olmasıdır. İzin verildiği takdirde mevcut örgüt modeline bünyesinde satış (reklam) temsilcilerinin bulunduğu bir satış birimi eklenebilir.

Sonuç

Ülkemizde 1990'lı yıllarda radyo-televizyon yayıncılığı alanında yaşanan özelleşme ile birlikte, özünde özel girişim mantığı olan yayıncılık alanına uygulama amacıyla üniversitelerin de girmesi beraberinde bir çok sorunu getirmiştir. Uygulamada yaşanan en büyük sorun hiç şüphesiz, eğitim amacıyla kurulmuş ve tüm örgüt yapısı eğitime göre düzenlenmiş olan üniversitelerin tamamen yabancı bir alan olan yayıncılık alanına girmiş olmalarıdır. Mevcut durumda üniversitelerin örgüt, personel ve ekonomik yapıları televizyon dünyasının baş döndürücü hızıyla baş edecek durumda değildir. Her ne kadar yasal olarak üniversitelere yayın izni verilmişse de, söz konusu yayının yapılabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmamıştır. Bu bağlamda üniversitelerin yasayla verilen yayın iznini ne şekilde kullanacağını düzenleyecek olan ve RTÜK tarafından hazırlanacak yönetmeliğin mümkün olan en kısa sürede çıkarılması gerekmektedir. Buna bağlı olarak, söz konusu yayının yapılabilmesi için gerekli personel ve bütçenin nasıl ve nereden bulunacağı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Kaynaklar

- Aydın, Sabahattin U. (2000), "Modern Yönetim Anlayışı ve Özel Televizyon Yönetimi", **Broadcast**, S. 37, Mart.
- Head, Sydney W. ve Sterling, Christopher H. (1990), **Broadcasting in America**, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Hillard, Robert L. (1989), **Television Station Operation and Management**, Focal Press, Boston, London.
- <http://www.rtuk.org.tr/yyaykur.htm>, Erişilme tarihi 01.12.2004
- Resmi Gazete, 21.05.2002, S. 24761.
- Sürgit, Kenan (1997), "Örgüt Analizi Tekniği", **A.İ.D.**, TODAİE Yayını, C. 10, Eylül.
- Şimşek, Şerif (1999), **Yönetim ve Organizasyon**, Nobel Yayınları, Ankara.
- Tokgöz, Oya (2001) "Türkiye'de Yerel Medyanın Yapısı ve Örgütlenişi", **İletişim**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, S. 9.